

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

**LIETUVOS
AUKŠČIAUSIOJO TEISMO**

PRAKTIKOS APŽVALGA

2020 m. sausis

PARENGTA

**LIETUVOS AUKŠČIAUSIOJO TEISMO
TEISĖS TYRIMŲ GRUPĖS**

Pastaba. Šioje apžvalgoje pateikiamos neoficialios Lietuvos Aukščiausiojo Teismo (toliau – ir LAT) procesinių sprendimų santraukos. Šis dokumentas yra skirtas tik informavimo tikslais. Oficialius ir nesutrumpintus sprendimų tekstus galite rasti LAT interneto svetainėje www.lat.lt.

TURINYS

I. ADMINISTRACINIŲ NUSIŽENGIMŲ BYLOS	3
ANK 290 straipsnio 1, 5 dalių taikymas	3
<i>Dėl medžiojimo draudžiamais įrankiais, priemonėmis, draudžiamais medžioklės būdais</i>	3
II. BAUDŽIAMOSIOS BYLOS	4
1. Lietuvos Respublikos baudžiamojo įstatymo taikymas	4
BK 167 straipsnio 1 dalies taikymas	4
<i>Dėl informacijos apie privatų asmens gyvenimą rinkimo neteisėtumo BK 167 straipsnio 1 dalies prasme</i>	4
2. Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso įstatymo taikymas	7
BPK 159 straipsnio 3 dalies nuostatų laikymasis	7
<i>Dėl provokacijos atliekant nusikalstamą veiką imituojančius veiksmus</i>	7
III. CIVILINĖS BYLOS	9
Šeimos teisė	9
<i>Dėl vaiko gyvenamosios vietos nustatymo</i>	9
Daiktinė teisė	10
<i>Dėl tvoros, kaip antraeilio daikto ir žemės sklypo priklausinio, likimo</i>	10
Statybų teisė	11
<i>Dėl savininko teisės nukreipti reikalavimus dėl statinio trūkumų tiesiogiai rangovui</i>	11
Darbo teisė	12
<i>Dėl darbdavio pareigos vykdyti informavimo ir konsultavimosi procedūras su darbuotojų atstovais</i>	12

I. ADMINISTRACINIŲ NUSIŽENGIMŲ BYLOS

ANK 290 straipsnio 1, 5 dalių taikymas

Dėl medžiojimo draudžiamais įrankiais, priemonėmis, draudžiamais medžioklės būdais

Šioje administracinio nusižengimo byloje asmuo, be kita ko, nubaustas pagal ANK 290 straipsnio 5 dalį už tai, kad medžioklės plotuose turėjo draudžiamą naktinio matymo priedėlį prie optinio taikiklio. Anot administracinėn atsakomybėn patraukto asmens ir jo atstovo, ANK 290 straipsnio 5 dalyje nustatyta atsakomybė tik už medžiojimą draudžiamais įrankiais, priemonėmis, draudžiamais medžioklės būdais, todėl už draudžiamų įrankių ar priemonių turėjimą medžioklės plotuose asmuo gali būti baudžiamas tik pagal ANK 290 straipsnio 1 dalį.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjų kolegija, nepritarė šioms pareiškėjų argumentams, nurodė, kad, kaip nustatė pirmosios instancijos teismas, administracinėn atsakomybėn patrauktas asmuo pripažino, jog įvykio dieną jis medžiojo iš medžioklės bokštelio – tykojant, neneigė, kad medžioklės metu automobilyje turėjo draudžiamą naktinio matymo priedėlį. Pirmosios instancijos teismas įvertino ir pirminiame administracinėn atsakomybėn patraukto asmens paaiškinime nurodytas įvykio aplinkybes, būtent tai, kad duodamas pirmą paaiškinimą gamtos apsaugos inspektoriams, jis pripažino, jog naktinio matymo priedėlį pasiėmė ir galvojo pabandyti, kaip jis veikia. Iš byloje nustatytų aplinkybių taip pat matyti, kad administracinėn atsakomybėn patrauktas asmuo buvo sustabdytas tamsiu paros metu, jis su savimi turėjo graižtvinį šautuvą su optiniu taikikliu, prie kurio, pagal ekspertizės akto išvadas, papildomai neperdarius galima prijungti įvykio vietoje aptiktą naktinio matymo prietaisą „COT NM 80“.

Teisėjų kolegija pažymėjo, kad pagal ANK 290 straipsnio 1 dalį atsakomybė kyla už Medžioklės taisyklių ir (ar) kitų medžioklę reglamentuojančių teisės aktų reikalavimų pažeidimą, išskyrus šio straipsnio 3, 4, 5, 7, 8 dalyse nustatytus pažeidimus. ANK 290 straipsnio 5 dalyje nustatyta atsakomybė, be kita ko, už medžiojimą draudžiamais įrankiais, priemonėmis, draudžiamais medžioklės būdais, nustatytais Medžioklės Lietuvos Respublikos teritorijoje taisyklėse. Šios normos

konstrukcija yra blanketinė, ji nukreipia į kitą teisės aktą – Medžioklės taisykles. Medžioklės taisyklių IX skyriaus, kuriame įtvirtinta su medžiokle susijusi draudžiama veikla, 58.5 papunktyje nustatyta, kad draudžiama medžioti draudžiamais naudoti įrankiais, priemonėmis, draudžiamais medžioklės būdais, o 58.5.9 papunktyje įtvirtinta, kad draudžiama medžioti naudojant naktinius, lazerinius, termovizorinius taikiklius ir jų priedus prie optinių taikiklių arba turėti juos medžioklės plotuose. Pagal šios normos formuluotę asmuo pažeidžia nurodytą taisyklių papunktį, jeigu jis: 1) medžioja, naudodamas naktinius, lazerinius, termovizorinius taikiklius ir jų priedus prie optinių taikiklių; 2) medžioklės plotuose turi naktinius, lazerinius, termovizorinius taikiklius ir jų priedus prie optinių taikiklių. Taigi teisėjų kolegija pritarė apylinkės ir apygardos teismų išvadoms, kad administracinei atsakomybei pagal ANK 290 straipsnio 5 dalį kilti pakanka byloje nustatyto fakto, jog medžioklės plotų vienetu rastas draudžiamas naktinio matymo prietaisas.

Atsižvelgdama į tai, kas išdėstyta, teisėjų kolegija padarė išvadą, kad teismai tinkamai išnagrinėjo administracinę atsakomybę patraukto asmens atsakomybės klausimui išspręsti ir teismų sprendimams priimti reikšmingas aplinkybes ir įrodymus, padarė teisingas ir įstatymu pagrįstas išvadas dėl asmens patraukimo atsakomybėn ir nubaudo už ANK 290 straipsnio 5 dalyje nustatytą administracinį nusižengimą.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. sausio 23 d. nutartis administracinio nusižengimo byloje Nr. 2AT-1-628/2020

II. BAUDŽIAMOSIOS BYLOS

1. Lietuvos Respublikos baudžiamojo įstatymo taikymas

BK 167 straipsnio 1 dalies taikymas

Dėl informacijos apie privatų asmens gyvenimą rinkimo neteisėtumo BK 167 straipsnio 1 dalies prasme

Šioje baudžiamojoje byloje pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai dėl nuteistajam pareikšto kaltinimo pagal BK 167 straipsnio 1 dalį už neteisėtą informacijos apie privatų vieno iš nukentėjusiųjų ir jo sutuoktinės gyvenimą rinkimą priėmė skirtingus sprendimus. Pirmosios instancijos teismas kasatorių išteisino kaip nepadariusį veikos, turinčios šio nusikaltimo požymių, o apeliacinės instancijos teismas jį pripažino kaltu ir nuteisė už tai, kad jis, veikdamas tiesiogine tyčia, neteisėtai – ne pagal motyvuotą teismo sprendimą ir ne pagal įstatymą, neturėdamas asmenų sutikimo ir jiems to nežinant, siekdamas sužinoti viešai neskelbtus nukentėjusiųjų kompromituoti ir jo reputaciją sumenkinti galinčius privataus gyvenimo faktus, pats, taip pat pasitelkdamas kitą asmenį, rinko informaciją apie nukentėjusiojo privatų gyvenimą.

Teisėjų kolegija, išnagrinėjusi šią baudžiamąją bylą, pirmiausia pažymėjo tai, kad teisė į privatų gyvenimą yra viena iš pagrindinių žmogaus teisių, įtvirtinta tiek Lietuvos, tiek tarptautinėje teisėje (Konstitucijos 22 straipsnio 1 dalis, Konvencijos 8 straipsnio 1 dalis, Europos Sąjungos pagrindinių laisvių chartijos 7 straipsnis, Civilinio kodekso 2.23 straipsnio 1 dalis). Privataus gyvenimo neliečiamumas suponuoja asmens teisę į privatumą. Ši teisė apima asmeninio, šeimos ir namų gyvenimo, garbės ir reputacijos neliečiamumą, asmens fizinę ir psichinę neliečiamybę, asmeninių faktų slaptumą, draudimą skelbti gautą ar surinktą konfidencialią informaciją ir kt. (Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1999 m. spalio 21 d., 2000 m. gegužės 8 d., 2002 m. rugsėjo 19 d., 2002 m. spalio 23 d., 2003 m. kovo 24 d. nutarimai).

Teisėjų kolegija nurodė, kad pagal BK 167 straipsnio 1 dalį atsako tas, kas neteisėtai rinko informaciją apie privatų asmens gyvenimą. Taigi šio nusikaltimo objektas – prigimtinė, konvencinė ir konstitucinė vertybė – žmogaus privataus gyvenimo neliečiamumas, dalykas – informacija, kurios turinį sudaro žinios apie privatų žmogaus gyvenimą. Šio nusikaltimo objektyvioji pusė pasireiškia neteisėtu informacijos apie privatų asmens gyvenimą rinkimu. Tokią informaciją rinkti draudžiama,

išskyrus atvejus, kai tai leidžia įstatymas ar teismas. Rinkimo neteisėtumas nesietinas su tais atvejais, kai ji renkama iš viešai prieinamų šaltinių, pavyzdžiui, naudojantis interneto vieša paieška, ar asmuo pats informaciją apie privatų gyvenimą atskleidžia ją teikdamas į viešus registrus ar duodamas sutikimą ją skelbti. BK 167 straipsnyje neapibrėžta privataus gyvenimo sąvoka. Tokia sąvoka pateikta Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatyme, pagal kurį privatus gyvenimas – asmeninis žmogaus, jo šeimos gyvenimas, gyvenamoji aplinka, kurią sudaro fizinio asmens gyvenamoji patalpa, jai priklausanti privati teritorija ir kitos privačios patalpos, kurias fizinis asmuo naudoja savo ūkinei, komercinei ar profesinei veiklai, taip pat fizinio asmens psichinė ir fizinė neliečiamybė, garbė ir reputacija, slapti asmeniniai faktai, fizinio asmens fotonuotraukos ar kiti atvaizdai, informacija apie fizinio asmens sveikatą, privatus susirašinėjimas ar kitoks ryšio palaikymas, fizinio asmens pažiūros, įsitikinimai, įpročiai ir kiti duomenys, kuriuos galima naudoti tik jam sutikus (2 straipsnio 45 dalies 2010 m. rugsėjo 30 d. redakcija). Pagal Europos Žmogaus Teisių Teismo (toliau – EŽTT) praktiką privataus gyvenimo sąvoka yra plati, ji apima asmens fizinį bei psichinį neliečiamumą; tad gali apimti daugelį asmens tapatybės aspektų, tokius kaip asmens pavardė (vardas), kitos asmens tapatybės ir sąsajos su šeima nustatymo priemonės; su asmens teise į atvaizdą susiję elementai; seksualinė tapatybė ir orientacija, seksualinis gyvenimas; asmeninė informacija, dėl kurios asmuo gali pagrįstai tikėtis, kad ji nebus paskelbta be jo sutikimo. Teisėjų kolegija pažymėjo, kad ir nacionalinėje teismų praktikoje yra pripažįstama, kad sąvoka „žmogaus privatus gyvenimas“ labai plati, taigi yra vertinamojo pobūdžio kategorija, kuri nepasiduoda griežtai klasifikacijai. Dėl to klausimas, ar konkreti surinkta informacija apie asmenį laikytina būtent tokia informacija apie privatų gyvenimą, kokia yra apibrėžta BK 167 straipsnio 1 dalyje, kiekvienu atveju sprendžiamas remiantis visų bylos aplinkybių išnagrinėjimu, atsižvelgiant į susiklosčiusią konkrečioje byloje situaciją ir pirmiau išdėstytus reikalavimus dėl teisės į privatų gyvenimą apsaugos (kasacinės nutartys baudžiamosiose bylose Nr. 2K-213/2014, 2K-7-84-489/2018).

Kasacinis teismas nurodė, kad byloje nustatyta, jog nuteistasis klausinėjo jo ir nukentėjusiojo bendrai pažįstamų asmenų, ar šie neturi kompromituojančios medžiagos apie nukentėjusįjį, ar neperka kontrabandinių prekių, neturi meilūzių, apie jo elgesį prašant patarimų baudžiamosioje byloje, kurioje jam buvo pareikštas įtarimas, paimtą medų su alkoholiu. Šiuo aspektu teisėjų kolegija sutiko su apeliacinės instancijos teismo išvadomis, kad nuteistasis domėjosi nukentėjusiuoju ir jo gyvenimu, tačiau kartu pažymėjo, jog atsižvelgiant į EŽTT ir kasacinio teismo praktiką, neteisėtas informacijos apie privatų asmens gyvenimą rinkimas visų pirma sietinas su informacijos gavimo būdo ir pažeisto asmens privatumo įvertinimu. Taigi, nagrinėjamu atveju šioje byloje aktualu tai, ar pirmiau nurodytą informaciją galima vertinti kaip informaciją apie privatų asmens gyvenimą BK 167 straipsnio 1 dalies prasme ir ar toks informacijos rinkimo būdas, kai informacija sužinoma pobūviuose iš bendrai pažįstamų asmenų, kur pobūvių dalyviai laisvai kalba tiek apie savo, tiek ir apie kitų asmenų įpročius, pomėgius, šeimas, jų problemas, gyvenimą ir pan., laikytinas neteisėtu BK 167 straipsnio 1 dalies prasme.

Anot teisėjų kolegijos, aiškinant BK 167 straipsnio 1 dalies taikymo galimybes neteisinga būtų teigti, kad informacijos rinkimo neteisėtumas baudžiamąja prasme sietinas su bet kokio pobūdžio informacijos apie asmenį rinkimu, bet kokiais jos rinkimo būdais, nevertinant konkrečiai renkamos informacijos pobūdžio, rinkimo tikslo, trukmės, surinktos informacijos kiekio. Būtina įvertinti, ar duomenys, kurių rinkimas buvo nustatytas, iš tiesų laikytini tokiais svarbiais duomenimis apie asmens privatų gyvenimą, ar jų rinkimo aplinkybės yra tokios pavojingos, kad ją rinkusiam asmeniui reikėtų taikyti būtent baudžiamąją atsakomybę už neteisėtą informacijos apie privatų asmens gyvenimą rinkimą (kasacinė nutartis baudžiamosioje byloje Nr. 2K-7-84-489/2018). Minėta, kad privataus gyvenimo sąvoka yra plati, BK 167 straipsnyje nedetalizuojama, todėl apie tai, kas yra konkretaus asmens privataus gyvenimo dalis, kokia informacija patenka į baudžiamosios teisės priemonėmis saugotiną konkretaus asmens privataus gyvenimo erdvę, teismas sprendžia įvertinęs byloje nustatytų aplinkybių ir faktų visumą. Vertinant tokią visumą, svarbu taip pat atsižvelgti į renkamos informacijos ryšį su konkretaus asmens privačiu gyvenimu (ar ji susijusi su išties svarbiais asmens privataus gyvenimo aspektais, arba nors savime nėra intymi, bet yra surinkta privatumą ribojančiais, paprastai teismo sankcijos reikalaujančiais būdais; ar tai tik bendresnio pobūdžio, dažnai

įvairiais atvejais paties asmens atskleidžiama informacija). Teisėjų kolegija pažymėjo ir tai, kad baudžiamoji teisė yra *ultima ratio* (kraštutinė priemonė), todėl tokia atsakomybė vertinant BK 167 straipsnio 1 dalyje nustatytą veiką turėtų būti taikoma už pačius sunkiausius asmens privataus gyvenimo pažeidimus. Šios rūšies atsakomybei esant ne vienintelei poveikio priemonei teisės pažeidėjui galimų pritaikyti teisinės atsakomybės formų sistemoje, svarbu nustatyti, ar konkreti kaltininko veika išties yra pasiekusi tokį pavojingumo laipsnį, kad, vertinant šią veiką pagal protingumo, proporcingumo, teisingumo ir kitų bendrųjų teisės principų nuostatas, būtų pagrįstas baudžiamosios teisės priemonių taikymas.

Teisėjų kolegija nurodė, kad nagrinėjamoje byloje, darydamas priešingas išvadas, nei padarė pirmosios instancijos teismas, apeliacinės instancijos teismas nuosprendyje sureikšmino patį informacijos rinkimo (gavimo) faktą ir neatkreipė dėmesio į kitas byloje nustatytas aplinkybes. Kvalifikuodamas nuteistojo veiksmus pagal BK 167 straipsnio 1 dalį, apeliacinės instancijos teismas tinkamai neįvertino jo tyčios kryptingumo ir būdo, kaip ši informacija surinkta (gauta). Pagal nustatytas bylos aplinkybes matyti, kad informacija apie nukentėjusį surinkta dalyvaujant jų abiejų bendrų pažįstamų pobūviuose, kur natūraliai ir gyvenimiškai ten dalyvaujantys asmenys diskutuoja, bendrauja, kalbasi apie gyvenimą, patys dalijasi informacija apie savo gyvenimą ir problemas, perpasakoja draugų ir pažįstamų gyvenimo detales ir pan. Toks asmenų bendravimas ir informacijos sužinojimas, neturint kryptingos tyčios rinkti konkrečią informaciją, be kita ko, atsižvelgiant ir į tai, kad nuteistasis ir nukentėjusysis daug laiko pažįstami, nuteistasis ne kartą dalyvavo nukentėjusiojo kontroliuojamų bylų procesuose, taip pat bendravo su abiejų bendrais pažįstamais, dalyvavo bendrų pažįstamų pobūviuose, kad eismo įvykio, medaus ir alkoholio gavimo faktai jų abiejų pažįstamų aplinkoje buvo žinomi, negali būti laikomi užtraukiančiais baudžiamąją atsakomybę pagal BK 167 straipsnio 1 dalį. Minėta, kad asmens privataus gyvenimo apsaugos nuo kito privataus asmens kišimosi į jo privatų gyvenimą apimtis priklauso, be kita ko, nuo šių asmenų tarpusavio santykių pobūdžio, kuris lemia privatumo ribas vienas kito atžvilgiu. Šiame kontekste teisėjų kolegija pažymėjo ir tai, kad tokie nuteistojo veiksmai nepatenka į baudžiamosios teisės reguliavimo sritį, jie gali būti vertinami etikos, moralės ir pan. požiūriais.

Teisėjų kolegija atkreipė dėmesį ir į tai, kad apeliacinės instancijos teismas nevertino informacijos ryšio su fizinio asmens privačiu gyvenimu – BK 167 straipsnio 1 dalyje nustatyto nusikaltimo dalyko, neatsižvelgė į informacijos rinkimo tikslus. Iš bylos matyti, kad nuteistojo renkama informacija apie nukentėjusį iš esmės išskirtinai susijusi su juo, kaip viešu asmeniu, t. y. prokuroru, atliekančiu viešas pareigas, taigi, nėra pagrindo tokią informaciją (nukentėjusiojo sukeltą eismo įvykį, medaus bei alkoholio paėmimą, nukentėjusiojo elgesį prašant patarimų jo baudžiamojame byloje) vertinti kaip informaciją, kurios turinį sudaro žinios apie privatų asmens gyvenimą BK 167 straipsnio 1 dalies prasme. Teisėjų kolegijos vertinimu, pirmosios instancijos teismas nuosprendyje teisingai pažymėjo, jog būtina vertinti tai, kad nukentėjusysis yra viešas asmuo, prokuroras, kuriam taikomi elgesio principai galioja ne tik atliekant jam tarnybines pareigas, bet ir ne tarnybos metu. Dėl to ir ne tarnybos metu įvykę faktai, susiję su nukentėjusiuoju, kaip prokuroru, negali būti vertinami tik kaip asmens privataus gyvenimo informacija. Byloje taip pat nėra įrodymų, leidžiančių daryti kategorišką išvadą, kad nuteistasis tokiais savo veiksmais būtų siekęs neteisėto tikslo, kuris galėtų patvirtinti jo veiksmų pavojingumą baudžiamosios atsakomybės kontekste.

Atsižvelgdama į išdėstytus argumentus, teisėjų kolegija konstatavo, kad sprendamas klausimą dėl BK 167 straipsnio 1 dalyje nurodyto nusikaltimo sudėties požymių buvimo nuteistojo veiksmuose, bylos aplinkybes teisingai įvertino ir baudžiamąjį įstatymą tinkamai pritaikė pirmosios instancijos teismas. Dėl to teisėjų kolegija apeliacinės instancijos teismo nuosprendį pakeitė panaikindama jo dalį dėl kasatoriaus nuteisimo pagal BK 167 straipsnio 1 dalį už neteisėtą informacijos apie privatų nukentėjusiojo gyvenimą rinkimą ir palikdama dėl šios dalies galioti pirmosios instancijos teismo nuosprendžio dalį dėl kasatoriaus išteisinimo pagal BK 167 straipsnio 1 dalį už neteisėtą informacijos apie nukentėjusiojo privatų gyvenimą rinkimą.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. sausio 7 d. nutartis baudžiamojame byloje Nr. 2K-52-942/2020

2. Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso įstatymo taikymas

BPK 159 straipsnio 3 dalies nuostatų laikymasis

Dėl provokacijos atliekant nusikalstamą veiką imituojančius veiksmus

Apžvelgiamoje baudžiamojoje byloje, kasatorių prokuroro ir nukentėjusiojo teigimu, apeliacinės instancijos teismas nesilaikė BPK 159 straipsnio 3 dalies, Lietuvos Respublikos kriminalinės žvalgybos įstatymo 5 straipsnio 4 dalies nuostatų ir nepagrįstai nukentėjusįjį pripažino provokavus nuteistąjį daryti BK 24 straipsnio 4 dalyje, 228 straipsnio 2 dalyje, 231 straipsnio 2 dalyje nurodytas nusikalstamas veikas. Anot jų, nukentėjusiojo veiksmuose nėra provokacijos apibrėžimą atitinkančių požymių.

Kasacinės instancijos teismo teisėjų kolegija, išnagrinėjusi baudžiamąją bylą, pažymėjo, kad nusikalstamą veiką imituojančių veiksmų (toliau – ir NVIV) teisėtumą lemia ne tik jų sankcionavimo, bet ir jų vykdymo teisėtumas. Tam, kad teismas pripažintų NVIV surinktus duomenis įrodymu byloje, nepakanka, kad NVIV būtų sankcionuoti nepažeidžiant BPK 159 straipsnio nuostatų. NVIV surinkta medžiaga gali būti teismo pripažįstama įrodymu tik tada, kai atliekant nusikalstamą veiką imituojančius veiksmus buvo laikomasi įstatymo reikalavimų. Net ir esant BPK nustatytiems sankcionavimo pagrindams, taikant NVIV, negalima asmens provokuoti padaryti nusikaltimą, t. y. spausti, aktyviai skatinti ar kurstyti padaryti nusikalstamą veiką apribojant asmens veiksmų pasirinkimo laisvę, jeigu dėl to asmuo padaro ar kėsina padaryti nusikalstamą veiką, kurios prieš tai neketino padaryti (BPK 159 straipsnio 3 dalis, Kriminalinės žvalgybos įstatymo 5 straipsnio 4 dalis). Teisėjų kolegija pažymėjo ir tai, kad Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 6 straipsnio 1 dalyje, Lietuvos Respublikos Konstitucijos 31 straipsnio 2 dalyje, BPK 44 straipsnio 5 dalyje įtvirtinto teisingo bylos išnagrinėjimo principo vienas aspektų yra reikalavimas garantuoti, kad asmuo nebuvo provokuojamas padaryti nusikalstamą veiką, o po to už jos padarymą baudžiamas. Teisingas turi būti visas procesas, įskaitant ir reikšmingų bylų tirti bei nagrinėti duomenų rinkimo būdus.

Kartu teisėjų kolegija atkreipė dėmesį į kasacinę praktiką, kurioje, remiantis Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2000 m. gegužės 8 d. nutarimu „Dėl Lietuvos Respublikos operatyvinės veiklos įstatymo 2 straipsnio 12 dalies, 7 straipsnio 2 dalies 3 punkto, 11 straipsnio 1 dalies ir Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 198¹ straipsnio 1 bei 2 dalių atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ bei EŽTT jurisprudencija, yra išaiškinta, kokiais vertinimo kriterijais bei taisyklėmis turi būti vadovojamasi teismams sprendžiant leistinių tyrimo veiksmų atribojimo nuo provokacijos klausimą, ir pažymėta, kad neviešo pobūdžio tyrimo veiksmai turi būti atliekami iš esmės pasyviu būdu, t. y. asmuo, veikiantis pagal nusikalstamos veikos imitavimo modelį, negali skatinti, įtikinėti ar kitokiais veiksmais kurstyti asmens padaryti konkrečią nusikalstamą veiką, kad provokavimo faktas turi būti konstatuojamas, kai iširtos bylos aplinkybės leidžia, t. y. jomis remiantis galima, padaryti išvadą, jog atitinkama nusikalstama veika nebūtų buvusi padaryta be valstybės pareigūnų įsikišimo (nutartis atnaujintoje baudžiamojoje byloje Nr. 2A-P-6/2008, kasacinės nutartys baudžiamosiose bylose Nr. 2K-418/2010, 2K-238-139/2015, 2K-430-746/2015). Šioje teismų jurisprudencijoje nurodyta ir tai, kad provokacija – tai asmens lenkimas (kurstymas) padaryti nusikaltimą, turint tikslą vėliau su juo susidoroti teisėsaugos institucijų pagalba patraukiant baudžiamojon atsakomybėn dėl nusikalstamos veikos, kuri buvo padaryta sukursčius; provokacija yra tada, kai operacijoje dalyvaujantys agentai – teisėsaugos institucijų pareigūnai arba pagal jų nurodymus veikiantys asmenys – neapsiriboja iš esmės pasyviu nusikalstamos veikos tyrimu, bet daro asmeniui tokio pobūdžio poveikį, kad paskatintų padaryti nusikalstamą veiką, kurios jis kitaip nebūtų padaręs, taip siekdami sudaryti sąlygas konstatuoti veikos padarymo faktą, t. y. pateikti įrodymus ir vykdyti baudžiamąjį persekiojimą (2008 m. vasario 5 d. sprendimas byloje *Ramanauskas prieš Lietuvą*, peticijos Nr. 74420/01; 2008 m. birželio 24 d. sprendimas byloje *Miliniene prieš Lietuvą*, peticijos Nr. 74355/01; kasacinės nutartys baudžiamosiose bylose Nr. 2A-P-6/2008, 2K-434/2013).

Teisėjų kolegija pažymėjo, kad šioje baudžiamojoje byloje teismai nustatė, kad nukentėjusysis, dirbdamas prokuroru, turėdamas didžiulę profesinę patirtį, vadovavęs ne vienam sudėtingam ir rezonansiniam ikiteisminiam tyrimui, iš nuteistojo gavęs pasiūlymą (reikalavimą) veikti neteisėtai, užuot nedelsdamas apie tai pranešęs savo vadovybei ir STT, savo iniciatyva nusprendė surengti papildomą susitikimą su nuteistuoju ir jo metu vedė savotiškas derybas, t. y. stengėsi išsiaiškinti, ar tikrai nuteistasis disponuoja ankstesnio susitikimo metu pateikta informacija, kaip šią informaciją surinko, pats siūlėsi netgi nusišalinti nuo ikiteisminio tyrimo, o galiausiai, sudaręs įspūdį, kad grasinimai ir šantažas jį paveikė, apsimetęs esąs išsigandęs, sutiko vykdyti nuteistojo reikalavimus. Būtent dėl tokių nustatytų aplinkybių konstatuota, kad 2013 m. gegužės 8 d. vykusio antrojo susitikimo su nuteistuoju metu nukentėjusiojo atlikti veiksmai yra nepateisinami, prilygsta nusikalstamą veiką imituojantiems veiksams, o kadangi jis tokius veiksmus atliko negavęs tam leidimo, 2013 m. gegužės 8 d. apie 11.00 val. vykusio susitikimo metu nuteistasis buvo provokuojamas atlikti nusikalstamus veiksmus nukentėjusiajam faktiškai vykdant nesankcionuotą nusikalstamos veikos imitavimo modelį.

Teisėjų kolegijos vertinimu, vėliau jau sankcionavus nusikalstamą veiką imituojančių veiksmų atlikimą, tokie nukentėjusiojo veiksmai, kaip tai, kad jis pirmas susisieikė su nuteistuoju, pokalbių metu aktyviai, užuominomis stengėsi jį išprovokuoti, kad šis išdėstytų neteisėtus reikalavimus, tačiau nuteistasis tokių reikalavimų nepateikė, kad tolesnė iniciatyva ir siekis kontaktuoti su nuteistuoju taip pat kilo iš nukentėjusiojo, pagrįstai teismų buvo įvertinti kaip nuteistojo provokavimas daryti nusikalstamas veikas. Teismai, įvertinę byloje esančių STT Vilniaus valdybos teikimų dėl leidimo nukentėjusiajam atlikti nusikalstamą veiką imituojančius veiksmus ir jų sankcionavimo turinį, atkreipė dėmesį ir į tai, kad nukentėjusysis nesilaikė leidimo atlikti nusikalstamą veiką imituojančius veiksmus ribų ir tvarkos.

Kartu teisėjų kolegija pažymėjo, kad NVIM arba (ir) nusikalstamą veiką imituojančių veiksmų taikymo trukmė taip pat gali būti vienas iš požymių, reikšmingų sprendžiant dėl provokavimo konkrečioje byloje. NVIM ir NVIV laikas turi būti optimalus, t. y. jie turi tęstis lygiai tiek laiko, kiek reikia visiškai atskleisti ir užkardyti nusikalstamą veiką, surinkti įrodymus dėl nusikalstamos veikos padarymo, išaiškinti nusikaltimą padariusius asmenis, kad būtų galima greitai ir efektyviai nubausti kaltininkus. Teisėjų kolegija nurodė, kad turint galvoje, jog valstybės tikslas yra ginti žmonių teises, laiku užkardyti nusikaltimus, o ne juos skatinti, galima teigti, kad nusikalstamos veikos imitavimo veiksmai (modelis) turi būti tęsiami tol, kol surenkama pakankamai įrodymų, leidžiančių patraukti asmenį baudžiamojon atsakomybėn. Jie turi būti nutraukiami surinkus pakankamai nusikalstamos veikos įrodymų, leidžiančių pradėti ir vykdyti ikiteisminį tyrimą, kad būtų galima būtų perduoti teismui, o kaltininkas būtų greitai ir teisingai nubaustas. Teisėjų kolegija paminėjo ir tai, kad ilgesnis imitacinių veiksmų tęsimas gali suponuoti sunkesnę asmens, kuris padaro veikas kontroliuojamas valstybės pareigūnų, baudžiamąją atsakomybę, nes padaroma daugiau veikų arba peraugama į vienos veikos stambų mastą. Anot teisėjų kolegijos, pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai, spręsdami dėl nusikalstamą veiką imituojančių veiksmų taikymo teisėtumo, nuosprendžiuose vertino nusikalstamą veiką imituojančių veiksmų trukmę, konstatuodami per ilgą tokių veiksmų taikymo trukmę. Byloje nustatyta, kad slapti įrodymų rinkimo veiksmai prieš nuteistąjį buvo taikomi nuo 2013 m. gegužės 17 d. iki 2014 m. birželio 3 d. Tai, kad tokie veiksmai užsitęsė, pripažino ir Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro pavaduotojas apeliaciniame skunde, nurodydamas, kad nusikalstamą veiką imituojančiais veiksmais siekta atskleisti nuteistojo veiksmų sistemiškumą. Teisėjų kolegija atkreipė dėmesį į tai, kad nei NVIM, nei NVIV negali būti naudojami tam, kad pasunkintų kaltininko atsakomybę. Toks valstybės institucijų elgesys neatitiktų tų institucijų veiklos tikslų ir prieštarautų Konvencijos nuostatoms. Taigi, pritarlama apeliacinės instancijos teismo argumentams, teisėjų kolegija pažymėjo, kad toks metodas parodyti nuteistojo veiksmų pavojingumą, dirbtinai konstruojant naujus nusikalstamos veikos epizodus (nukentėjusiojo veiksmai neapsiribojo iš esmės pasyviu dalyvavimu, jis nuteistajam savo provokuojamais veiksmais ir elgesiu darė tokią įtaką, dėl kurios buvo sukeltos neigiamos nuteistojo reakcijos, skatinama jį su nukentėjusiuoju ir vėl susitikti, toliau su juo bendrauti bei reikšti neteisėtus reikalavimus ir pan.), prieštarauja nusikalstamą veiką imituojančių veiksmų taikymo teisėtumo sąlygoms, juolab, kaip

minėta, kai buvo pažeistos ir kitos modelio taikymo teisėtumo sąlygos – nustatytą nusikalstamą veiką imituojančių veiksmų ribų nesilaikymas ir nuteistojo provokavimas.

Teisėjų kolegija pripažino, kad teismai padarė pagrįstas išvadas, jog nors kriminalinės žvalgybos veiksmų atlikimo metu nuteistasis rodė vis didesnę iniciatyvą bendraudamas su nukentėjusiuoju, susitikimų metu išsakydavo nukentėjusiajam tiesioginius ar užslėptus pageidavimus (reikalavimus), susijusius ne tik su prieš jį atliekamu ikiteisminiu tyrimu, o galiausiai diskusijų metu užsimindavo ir apie prieš jį atliekamo ikiteisminio tyrimo nutraukimą, tačiau tokie nuteistojo veiksmai buvo tiesiogiai nulemti jau minėtų provokacinių nukentėjusiojo veiksmų, atliktų tiek nesankcionavus nusikalstamą veiką imituojančių veiksmų, tiek nesilaikant nustatytą nusikalstamą veiką imituojančių veiksmų ribų; taigi, visi po 2013 m. gegužės 8 d. pirmojo susitikimo atlikti nuteistojo veiksmai yra nukentėjusiojo provokacijos pasekmė. Teisėjų kolegijos vertinimu, tai reiškia, kad taip surinkti duomenys yra gauti neteisėtu būdu (BPK 20 straipsnio 4 dalis) ir nelaikytini įrodymais, o kadangi šiais duomenimis iš esmės ir buvo grindžiamas nuteistajam pareikštas kaltinimas pagal BK 24 straipsnio 4 dalį, 228 straipsnio 2 dalį, 231 straipsnio 2 dalį, kitų jo neabejotiną kaltumą pagrindžiančių įrodymų byloje nėra, nuteistojo veiksmai, kaip pažymėjo pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai, nevertintini kaip nusikalstami.

Atsižvelgdama į išdėstytus argumentus, teisėjų kolegija konstatavo, kad teismai, nagrinėdami šią bylą, kasatorių nurodomų esminių baudžiamojo proceso įstatymo – BPK 159 straipsnio 3 dalies, 320 straipsnio 3 dalies, 331 straipsnio 1 dalies nuostatų pažeidimų, kurie būtų sukliudę teismams išsamiai ir nešališkai išnagrinėti bylą ir priimti teisingus sprendimus, nepadarė, baudžiamasis įstatymas – BK 24 straipsnio 4 dalis, 228 straipsnio 2 dalis, BK 231 straipsnio 2 dalis – pritaikytas tinkamai.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. sausio 7 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-52-942/2020

III. CIVILINĖS BYLOS

Šeimos teisė

Dėl vaiko gyvenamosios vietos nustatymo

Byloje pagal ieškovės ieškinį ir atsakovo priešieškinį, be kitų klausimų, buvo nagrinėjamas nepilnamečio vaiko gyvenamosios vietos klausimas. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai vaiko gyvenamąją vietą nustatė su motina (ieškove). Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų atrankos kolegijai atsisakius priimti atsakovo (vaiko tėvo) kasacinį skundą, jis kreipėsi į EŽTT, nurodydamas, kad nacionaliniai teismai, jo neinformavę ir neišklausę, nustatė laikiną vaiko gyvenamąją vietą su motina, o, nustatant vaiko nuolatinę gyvenamąją vietą, tebuvo sprendžiamas klausimas, ar yra pagrindas keisti vaiko laikinąją gyvenamąją vietą.

EŽTT 2019 m. liepos 23 d. sprendimu byloje *Š. prieš Lietuvą* (peticijos Nr. 21243/17) pripažino, kad nacionaliniai teismai, nustatydami pareiškėjo dukters gyvenamąją vietą, neužtikrino sprendimo priėmimo proceso, kuriuo apribota pareiškėjo teisė į privataus ir šeimos gyvenimo gerbimą, teisingumo ir taip pažeidė Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 8 straipsniu (teisė į privataus ir šeimos gyvenimo gerbimą) saugomus interesus. EŽTT padarė išvadą, kad sprendimai dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo buvo priimti nesuteikiant pareiškėjui tinkamos procesinės apsaugos, nenagrinėjant jo argumentų; be to, tie sprendimai po kiek laiko nulėmė galutinį bylos rezultata, kai pareiškėjo argumentai jau buvo nebesvarbūs.

Kasacinis teismas, atnaujinęs bylos nagrinėjimą dėl vaiko gyvenamosios vietos nustatymo, konstatavo, jog bylą nagrinėję teismai, nustatydami vaiko gyvenamąją vietą, pažeidė CPK 185 straipsnyje įtvirtintas įrodymų vertinimo taisykles, taip pat neužtikrino atsakovui teisingos teisės į teisminę gynybą, tinkamai neįvertino jo argumentų, įrodymų, susijusių su ginčo šalių dukters gyvenamosios vietos nustatymu su vienu iš tėvų. Kasacinis teismas pažymėjo, jog tiek nacionalinėje,

tiek tarptautinėje teisėje įtvirtinta nuostata, kad, sprendžiant ginčus dėl vaikų, būtina išsiaiškinti vaiko pažiūras ir norus su juo susijusiu klausimu, nepriklausomai nuo vaiko amžiaus, svarbu, kad vaikas sugebėtų suformuluoti savo pažiūras. Nagrinėjant bylą pirmosios instancijos teisme ieškovės ir atsakovo dukra dar nesugebėjo reikšti savo nuomonės, su kuriuo iš tėvų ji pageidautų gyventi, todėl nebuvo išklaudyta. Atsižvelgdamas į tai, kad šiuo metu mergaitė jau yra pakankamo amžiaus savo nuomonei išreikšti, kasacinis teismas nurodė, jog veiksmingas šeimos gyvenimo gerbimas reikalauja, kad būsimi tėvo ir vaiko santykiai būtų nustatyti atsižvelgiant į aktualias, o ne praecityje buvusias aplinkybes, todėl, teismams iš naujo nagrinėjant šios civilinės bylos dalį dėl vaiko gyvenamosios vietos nustatymo, turi būti iš naujo vertinami įrodymai bei nustatomos šiuo metu aktualios bylos aplinkybės, leidžiančios spręsti dėl vaiko gyvenamosios vietos nustatymo.

Konstatavęs, kad liko neatskleista bylos esmė dėl nepilnamečio vaiko gyvenamosios vietos nustatymo, kasacinis teismas panaikino pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų procesinių sprendimų dalis dėl vaiko gyvenamosios vietos nustatymo ir šią bylos dalį grąžino pirmosios instancijos teismui nagrinėti iš naujo.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. sausio 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-113-378/2020

Daiktinė teisė

Dėl tvoros, kaip antraeilio daikto ir žemės sklypo priklausinio, likimo

Ieškovės (savivaldybė ir savivaldybės administracija) prašė panaikinti Valstybinės teritorijų planavimo ir statybos inspekcijos (toliau – Inspekcija) privalomąjį nurodymą, kuriuo savivaldybės administracija buvo įpareigota nugriauti tvorą arba pateikti Nacionalinės žemės tarnybos sutikimą dėl tvoros statybos. Pasak ieškovių, Nacionalinė žemės tarnyba jau yra išreiškusi savo sutikimą dėl ginčo tvoros, todėl privalomajame nurodyme išdėstytas reikalavimas yra perteklinis. Pirmosios instancijos teismas ieškinį tenkino. Apeliacinės instancijos teismas ieškinį atmetė.

Byloje nustatyta, kad dalis suformuoto valstybinio žemės sklypo, kuriame buvo ginčo tvora, Nacionalinės žemės tarnybos suteiktas savivaldybei panaudos teise. Teismo sprendimu ši tvora pripažinta bešeimininkiu turtu ir perduota savivaldybės nuosavybėn. Kadangi nuosavybės teisės į bešeimininkį daiktą įgijimas yra vienas iš pirminių nuosavybės teisės įgijimo pagrindų, kasacinis teismas pažymėjo, jog aktualus ne tvoros pastatymo, bet jos perdavimo savivaldybės nuosavybėn momentas ir atitinkamai tuo metu buvęs teisinis reglamentavimas. Taigi, prieš perduodant turtą savivaldybės nuosavybėn, turėjo būti patikrinta, ar prašoma pripažinti bešeimininke tvora buvo pastatyta teisėtai, t. y. gavus Nacionalinės žemės tarnybos sutikimą. Be kitų aplinkybių, atsižvelgdamas ir į tai, kad teismo procese Nacionalinė žemės tarnyba palaikė savivaldybės prašymą pripažinti tvorą bešeimininkiu turtu ir perduoti savivaldybės nuosavybėn, kasacinis teismas sprendė, jog valstybinės žemės sklypo valdytojo rašytinis sutikimas buvo duotas, ir teismui nebuvo kliūčių pripažinti, kad tvora pastatyta teisėtai, ir perduoti ją savivaldybės nuosavybėn. Taigi savivaldybė tapo teisėta tvoros savininke, nors vėliau teismo sprendimu panaikinus panaudos sutartį neteko teisės į žemės sklypą, ant kurio pastatyta ši tvora.

Nesant žemės sklype statinių, kaip pagrindinių daiktų, kuriems tvora tarnautų, žemės sklype esanti tvora tarnauja pagrindiniam daiktui – žemės sklypui. Kasacinis teismas atkreipė dėmesį, kad, panaikinus panaudos sutartį ir išformavus žemės sklypą, ginčo tvora nebuvo priskirta konkrečiam žemės sklypui, todėl susidarė neapibrėžta situacija. Nacionalinė žemės tarnyba, kaip valstybinės žemės patikėtinė, turi pareigą per protingą terminą suformuoti žemės sklypą, nustatyti jo dydį ir naudojimo paskirtį, tačiau savivaldybės tvorai, kaip antraeiliumi daiktui, neturinčiam savarankiškos funkcinės paskirties, negali būti formuojamas atskiras žemės sklypas – būtent tvora gali būti priskirta tarnauti žemės sklypui, jei to reikia pagal jo naudojimo paskirtį.

Kasacinis teismas pažymėjo, kad pagal nustatytą teisinį reglamentavimą ne Inspekcija, bet Nacionalinė žemės tarnyba yra įgaliota atstovauti valstybės interesams, sprendžiant dėl valstybinės žemės naudojimo, taip pat dėl statinių, kurie yra žemės sklype, jų savininkui praradus teisę į žemės sklypą, likimo. Dėl to kasacinis teismas padarė išvadą, kad privalomasis nurodymas negali būti

surašomas, kai statinys nuosavybės teise įgytas turint žemės sklypo savininko sutikimą, o vėliau tokio statinio savininkas praranda teisę naudotis žemės sklypu. Tokiais atvejais turi būti taikomas Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau – CK) 4.105 straipsnis, nustatantis teisės į žemės sklypą praradimo pasekmes. Dėl šių aplinkybių apeliacinės instancijos teismo nutartis buvo panaikinta ir paliktas galioti pirmosios instancijos teismo sprendimas.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. sausio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-122-403/2020

Statybu teisė

Dėl savininko teisės nukreipti reikalavimus dėl statinio trūkumų tiesiogiai rangovui

Ieškovė, be kitų reikalavimų, prašė įpareigoti atsakovę (rangovę) pašalinti gyvenamojo namo statybos defektus. Byloje nustatyta, kad ginčo namą ieškovė pirkė iš trečiojo asmens, todėl su atsakove jos nesiejo jokie sutartiniai santykiai. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai ieškinį iš esmės tenkino.

Kasacinis teismas nurodė, kad byloje taikytina Lietuvos Respublikos statybos įstatymo redakcija Nr. IX-583, tačiau tiek pagal nurodytą, tiek pagal šiuo metu galiojančią Statybos įstatymo redakciją rangovu gali būti laikomas ne tik asmuo, kuris yra rangos sutartinių santykių su kitu asmeniu – užsakovu šalis, bet ir asmuo, kuris vykdo statybą ūkio būdu. Atsakovės veikla buvo nukreipta į nekilnojamojo turto sukūrimą statybos būdu ir taip sukūrto turto pardavimą. Dėl to kasacinis teismas sutiko su bylą nagrinėjusių teismų išvada, jog atsakovė ginčo gyvenamojo namo statybos atžvilgiu vykdė ir statytojo (užsakovo), ir rangovo funkcijas.

Kasacinis teismas pažymėjo, kad statybos teisiniai santykiai yra reikšmingi visai visuomenei, todėl rangovui tenka svarbi dalis pareigų, nukreiptų į statinio saugumo ir stabilumo užtikrinimą. Šios rangovo pareigos nulemtos viešosios teisės normų ir yra imperatyviosios bei skirtos ne tik kitos šalies, bet ir trečiųjų asmenų, visuomenės interesams apsaugoti. Būtent ši aplinkybė lemia, jog rangovo pareiga garantuoti statinio kokybę per statinio garantinį terminą nėra vien tik iš rangos sutartinių santykių atsiradusi pareiga, taikytina tik kitos sutarties šalies atžvilgiu, o yra įstatymo nustatyta pareiga, susijusi su statiniu, ir nukreipta prieš visus. Įstatymo imperatyviosiomis normomis nustatytas statinio garantinis terminas skirtas užtikrinti, kad rangovo pareiga garantuoti statinio kokybę galėtų įstatymo nustatytą laikotarpį ir kad per šį laikotarpį rangovas atsakytų tuo atveju, kai statinys sugriūna ar neatitinka kokybės reikalavimų. Tai, kad įstatymo nustatytas statinio garantinis terminas skaičiuojamas nuo statinio pripažinimo tinkamu naudoti dienos, reiškia, kad jis taikomas darbų rezultato eksploatavimo laikotarpiu ir iš esmės yra skirtas asmenų, eksploatuojančių statinį, interesams apsaugoti. Kadangi eksploatuojant statinys ne vieną kartą gali būti perleidžiamas tretiesiems asmenims, ši rangovo pareiga kartu su nuosavybės teise pereina ir kitiems statinį įsigijusiems asmenims, kurie atitinkamai perima ir teises, išplaukiančias iš šios pareigos pažeidimo.

Kasacinis teismas padarė išvadą, kad Statybos įstatymo redakcijos Nr. IX-583 36 straipsnio nuostatomis apibrėžta rangovo pareiga garantuoti statinio kokybę per įstatymo nustatytą garantinį terminą yra taikoma ir rangovui, pastačiusiam statinį ūkio būdu, ir yra specifinė įstatymo pagrindu atsirandanti rangovo pareiga, kuri nustatyta ir taikoma dėl konkretaus statinio nepriklausomai nuo to, kas yra statinio savininkas. Todėl jos pažeidimo atveju rangovui gali būti taikoma deliktinė atsakomybė CK 6.263 straipsnio pagrindu. Asmuo, kuris savo reikalavimus grindžia šios rangovo pareigos pažeidimu, turi įrodyti tik defektų faktą, tuo tarpu atsakovė turi įrodyti aplinkybes, šalinančias jos atsakomybę.

Kasacinis teismas pažymėjo, kad rangos sutartiniuose santykiuose pareigos garantuoti statinio kokybę įstatymo nustatytą garantinį terminą pažeidimo atveju užsakovo teisių gynimo būdus nustato CK 6.664 straipsnis, reglamentuojantis darbų kokybės garantinį terminą ir pareigos garantuoti kokybę per garantinį terminą pažeidimo pasekmes. Atitinkamai CK 6.644 straipsnio 3 dalis įtvirtina, kad jeigu darbų defektai nustatomi per garantinį terminą, rangovas privalo neatlygintinai juos pašalinti arba atlyginti užsakovui jų šalinimo išlaidas. Šie teisių gynimo būdai atitinka ir žalos atlyginimo

natūra, nustatytos CK 6.281 straipsnio 1 dalyje, esmę. Todėl, kasacinio teismo vertinimu, šie teisių gynimo būdai pagal analogiją taikytini CK 6.281 straipsnio 1 dalies taikymo atveju.

Atsižvelgdamas į nurodytas aplinkybes, kasacinis teismas apeliacinės instancijos teismo sprendimą paliko nepakeistą.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. sausio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-129-1075/2020

Darbo teisė

Dėl darbdavio pareigos vykdyti informavimo ir konsultavimosi procedūras su darbuotojų atstovais

Ieškovė (profesinė sąjunga) teismo prašė panaikinti atsakovės (darbdavės) sprendimą dėl bendrovės struktūros patvirtinimo bei atsakovės direktoriaus įsakymą dėl darbuotojų atlygio tvarkos aprašo patvirtinimo. Ieškovė teigė, kad atsakovė, priimdama ginčijamus sprendimus, pažeidė informavimo ir konsultavimosi procedūrą. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai ieškinį atmetė.

Lietuvos Respublikos darbo kodekso (toliau – DK) 203 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta, kad darbuotojai per darbo tarybas turi teisę būti informuojami ir dalyvauti konsultacijose su darbdaviais ir jų atstovais su darbuotojų darbo, socialinių, ekonominių teisių bei interesų įgyvendinimu ir gynimu susijusiais klausimais. Nurodytu darbdavio informavimo ir konsultavimosi su darbo taryba (profesine sąjunga) teisiniu reglamentavimu įgyvendinamos Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2002/14/EB dėl bendros darbuotojų informavimo ir konsultavimosi su jais sistemos sukūrimo Europos Bendrijoje (toliau – Direktyva) nuostatos. Direktyvos preambulėje skelbiama, kad būtina pagerinti dialogą ir skatinti abipusį pasitikėjimą įmonėse, skatinti darbuotojų dalyvavimą įmonės veikloje ir kuriant jos ateitį bei didinti jos konkurencingumą; ypač būtina skatinti ir gerinti darbuotojų informavimą ir konsultavimąsi apie įmonės padėtį ir galimą užimtumo įmonėje augimą. Europos Sąjungos Teisingumo Teismas savo praktikoje yra nurodęs, kad šia procedūra taip pat siekiama sumažinti priimamo sprendimo klaidų tikimybę ir išvengti nepasitenkinimo skundų pateikimo. Ir, nors ši procedūra nesukuria darbdaviui pareigos atsižvelgti į pateiktas pastabas, tačiau taip profesinei sąjungai suteikiama proga daryti įtaką priimant sprendimą.

Kasacinis teismas nurodė, kad tinkamas informavimas ir konsultavimasis Direktyvos 4 straipsnio 3 ir 4 dalių prasme reiškia, kad informuoti reikia tokiu laiku, tokiu būdu ir pateikiant tokio turinio informaciją, kad pirmiausia būtų sudaryta atitinkama galimybė darbuotojų atstovams atlikti adekvatų tyrimą, o jei reikia, pasiruošti konsultavimuisi. Konsultavimasis vyksta: a) užtikrinus laiko, metodų ir turinio tinkamumą; b) esant tinkamam administravimo ir atstovavimo lygiui, atsižvelgiant į aptariamą temą; c) dėl informacijos, kurią pateikė darbdavys 2 straipsnio f punkte nustatyta tvarka, ir dėl darbuotojų atstovų nuomonės, kurią jie turi suformuluoti; d) tada, kai sudaroma galimybė darbuotojų atstovams susitikti su darbdaviu ir dėl bet kurios jų pateiktos nuomonės gauti atsakymą bei to atsakymo pagrindimą; e) siekiant susitarimo dėl darbdavio kompetencijai priklausančių sprendimų.

Kasacinis teismas konstatavo, kad reikiamos pakankamos informacijos perdavimas darbuotojų atstovams, kad šie galėtų susipažinti ir išnagrinėti klausimo dalyką, ir nuomonių pasikeitimas, dialogas ir netgi tam tikra dalimi atsižvelgimas į kitos iš socialinių partnerių (darbdavio ir darbuotojų tarybos ar profesinės sąjungos) pasiūlymus, pageidavimus, reikalavimus rodo informavimo ir konsultavimosi procedūrų atlikimą. Remdamasis bylą nagrinėjusių teismų nustatytomis aplinkybėmis, jog atsakovė profesinei sąjungai teikė informaciją apie planuojamą bendrovės struktūrą, pareigybių sąrašus ir padalinius, taip pat parengtą atlygio tvarkos aprašą bei kvietė pradėti konsultacijas, vyko susirašinėjimas, įvyko susitikimas, kasacinis teismas sprendė, kad ieškovė turėjo galimybes daryti įtaką darbdavės numatomiems priimti sprendimams. Byloje nėra duomenų apie tai, kad darbdavė nei iš anksto, nei po nuomonių apsikeitimo būtų ignoravusi ar tiesiog atmetusi profesinės sąjungos poziciją, priešingai, tam tikrų profesinės sąjungos pasiūlymų dalinis priėmimas rodo darbdavės išiklausymą į profesinės sąjungos atstovaujamo darbuotojų interesus. Faktiniai abiejų šalių veiksmai, jų seka, netrumpa derybų trukmė neleido daryti išvados, kad šalys

derybose būtų turėjusios išankstinių ketinimų nesiekti susitarimo sudarymo. Kasacinis teismas pažymėjo, kad profesinė sąjunga neteigė, kad darbdavės priimti sprendimai jai buvo siurpriziniai. Tai, kad susitarimas nebuvo sudarytas ir darbuotojų atstovai nesutinka su darbdavio sprendimais, savaime nereiškia informavimo ir konsultavimosi procedūrų nesilaikymo. Dėl šių aplinkybių apeliacinės instancijos teismo nutartis palikta nepakeista.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. sausio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-117-687/2020

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

Gynėjų g. 6, 01109 Vilnius

Tel. + 370 5 2 616 466

Faks. + 370 5 261 6813

El. paštas: lat@teismas.lt

www.lat.lt